

XXV. ZJAZD KSSZ A ÚLOHY SOVIETSKEJ FILOZOFIE

V. A. VAZIULIN, Katedra histórie marxisticko-leninskej filozofie Filozofickej fakulty moskovskej štátnej univerzity

VAZIULIN, V. A., The 25th Congress of the Communist Party of the Soviet Union and the Tasks of Soviet Philosophy. *Filozofia* 31, 1976, No 3, p. 249—259.

The author of the article, on the ground of the documents of the 25th congress of the Communist Party of the Soviet Union and other party resolutions, characterizes the basic tasks of Soviet philosophy in the sphere of dialectical materialism, historical materialism, philosophical problems of natural sciences, study of the dialectics of social processes, in the sphere of aesthetics, ethics, theory of scientific atheism, in the sphere of the struggle with bourgeois and revisionist conceptions, with anticommunism and antisovietism.

The future five-year plan — the five-year plan of effectivity and quality makes the Soviet philosophers face the necessity of a closer co-operation both as representatives of various philosophical branches together and *representatives of concrete sciences and practical workers. It demands more attention to the creation of basic, generalizing works, so that each work may push the philosophical science forward.*

L. I. Brežnev v Správe o činnosti ÚV KSSZ na XXV. zjazde našej strany určil budúcu päťročnicu vo vývine Sovietskeho zväzu ako päťročnicu efektívnosti a kvality. V tomto určení sú vyjadrené zvláštnosti novej etapy vývinu socialistickej spoločnosti, keď dominujúcim sa stáva nie extenzívny, ale intenzívny rozvoj. Prírodné, aj dosiaľ sa vývin socialistickej spoločnosti v Sovietskom zväze uskutočňoval nielen extenzívne, ale aj intenzívne, a teraz sa uskutočňuje a bude uskutočňovať taktiež nielen intenzívne. Vývin socializmu v Sovietskom zväze vždy šiel v jednote kvantitatívnych a kvalitatívnych, extenzívnych a intenzívnych zmien. Avšak teraz vystúpil do popredia problém kvality, problém intenzity.

Súčasná etapa socialistickej spoločnosti v Sovietskom zväze, ako sa konštatovalo na XXV. zjazde, zdôrazňuje potrebu komplexne, systematicky riešiť všetky otázky, ktoré stoja pred krajinou, v spojení súčasných plánov s dlhodobším predvídaním základných vývinových trendov.

XXIV. zjazd vytýčil zásadné smernice k základným otázkam hospodárskej politiky vyspelej socialistickej spoločnosti. XXV. zjazd ich musí konkretizovať pre nadchádzajúcu päťročnicu i pre dlhodobejšiu perspektívu." (1, s. 4)

Etapa rozvinutej socialistickej spoločnosti vyzdvihuje nové potreby. Nevyhnutnosť ich splniť stavia v súčasnej dobe pred marxisticko-leninskú filozofiu nové, hlbšie a široké úlohy, vytvára nové podmienky jej rozvoja.

Marxisticko-leninská filozofia je, ako je známe, súčasne vedou aj ideológiou. Marxisticko-leninská filozofia ako triedna ideológia je vodkyňou robotníckej triedy a všetkých pracujúcich. Je dôsledne vedecká, lebo po prvý raz v histórii vznikla taká trieda, robotnícka trieda, ktorej záujmy sa úplne kryjú s pokrokom ľudstva. Táto trieda sa usiluje získať politickú moc a viesť všetkých pracujúcich nie zo zisťných záujmov, aby zvečnila svoju nadvládu, ale aby vytvorila takú beztriednu spoločnosť, kde všestranný a slobodný rozvoj každého človeka je nevyhnutnou podmienkou všestranného a slobodného rozvoja ostatných členov spoločnosti. V triednej spoločnosti prísne vedecká filozofia je možná len ako ideológia robotníckej triedy.

Podmienky rozvinutého socializmu a súčasná etapa všeobecnej krízy kapitalizmu kladú zvýšené nároky na využitie marxisticko-leninskej filozofie a jej jednotné chápanie ako vedy aj ideológie.

Efektivita a kvalita sú, pravda, predovšetkým efektívnosťou a kvalitou práce, činnosti ľudí, budovateľov socializmu a komunizmu. Prehĺbenie a rozšírenie svetového revolučného procesu znamená rast počtu účastníkov tohto procesu a vyvoláva potrebu zdokonaľovať ich aktivitu. Preto pred marxisticko-leninskou filozofiou je úloha zdokonaľovať sa v kvalite riadenia činnosti, v kvalite ideológie, v kvalite nástroja politiky komunistickej strany.

No zdokonaľovanie marxisticko-leninskej filozofie ako ideológie nie je možné bez jej súčasného rozvoja ako vedy, bez rozvoja marxisticko-leninskej filozofie a marxizmu vôbec ako jednotnej celistvej vedeckej teórie.

V súčasných podmienkach sa ešte vypuklejšie nastoľuje úloha dialekticky chápať a správne využiť marxisticko-leninskú filozofiu ako vedu a ideológiu. Marxisticko-leninská filozofia sa nesmie redukovať na čistú vedu, čo znamená odtrhnutie od revolučnej spoločensko-praktickej činnosti, ani na čistú ideológiu, lebo to znamená odtrhnutie od všetkého, čo dáva rozvíjajúca sa vedecká teória (chápanie podstaty nových procesov, hlboké a ďaleké predvídanie atď.).

Vzťah KSSZ, jej ÚV k sovietskej filozofii je hlboko dialektický.

Filozofia, ktorá vyrastá z materiálnej spoločenskej praxe a odráža ju, slúži materiálnej spoločenskej praxi. No filozofia plní svoju úlohu s podmienkou, že je relatívne samostatnou formou spoločenského vedomia, jednou z tých foriem, ktoré sú v porovnaní s politikou najviac vzdialené od hospodárskej základne. Filozofia odráža ekonomickú základňu sprostredkovane, cez prizmu už zdedeného myšlienkového materiálu, cez vzájomnú väzbu s inými formami spoločenského vedomia. Mimoriadne silný vplyv na filozofiu má politika. Vo vzájomnom vzťahu filozofie a politiky hrá hlavnú úlohu napokon politika, ktorá — podľa výstižnej formulácie V. I. Lenina — je „koncentrované vyjadrenie ekonomiky“. Filozofia v tomto vzájomnom vzťahu má relatívne samostatný význam, filozofia v prvom rade pôsobí na politiku.

Najškodlivejšou krajinou pri výklade uvedeného vzájomného pôsobenia je absolutizácia filozofie, všeobecnej teórie, jej odtrhnutie od praxe socialistic-

kého a komunistického budovania, od praxe svetových revolučných síl. L. I. Brežnev v Správe o činnosti ÚV KSSZ na XXV. zjazde ostro hovoril o scholastickom teoretizovaní: „Je zrejmé, že úlohy, ktoré má pred sebou naša spoločenská veda, sa môžu splniť iba za predpokladu, že budú v čo najužšej súčinnosti so životnou praxou. Scholastické teoretizovanie môže iba brzdiť náš postup vpred. Jediné spojenie s praxou môže pozdvihnúť účinnosť vedy, a to je dnes jeden z ústredných problémov.“

Súčasne v Správe o činnosti ÚV KSSZ a vo vystúpeniach delegátov sa zdôraznila úloha základných vied, základných poznatkov, ktoré majú význam nielen pri riešení tých či iných čiastkových úloh, ale aj pracujúcich so zreteľom na dlhodobú perspektívu a zodpovedajúcich základným praktickým potrebám. L. I. Brežnev hovoril na XXV. zjazde: „Povedané napokon nemožno chápať ako pokles záujmu o základnú vedu. Správne sa hovorí: nie je nič praktickejšie než dobrá teória.“

Všetko toto sa vzťahuje aj na marxisticko-leninskú teóriu a jej spätosť s praxou.

Komplexné riešenie otázok spoločenského rozvoja, vrátane takého mimoriadne významného javu, ako je VTR, rast nárokov na chápanie *perspektív* rozvoja spoločnosti vyvoláva potrebu celistvejšie preskúmať a hlbšie rešpektovať a rozpracovať filozofiu ako osobitnú formu spoločenského vedomia. Predovšetkým marxisticko-leninská filozofia umožňuje čo najširšie a hlboko chápať perspektívy vývoja prírody, spoločnosti a myslenia.

Pred marxisticko-leninskou filozofiou stojí tak dvojaká úloha: celistvejšie a hlbšie pôsobiť na praČ budovania novej spoločnosti, na svetový revolučný proces, a súčasne dôkladnejšie rozpracovať marxisticko-leninskú filozofiu ako *jednotnú* vedeckú teóriu.

Komplexné a celistvé riešenie praktických a teoretických otázok, ako jednoznačne vyplýva aj z materiálov XXV. zjazdu KSSZ, neznamená zmenšenie významu špecializácie. Naopak, väčší dôraz na celistosť a všestrannosť je súčasne aj zvýšeným dôrazom na špecializáciu. To je reálna dialektika: čím viac sa rozvíja celok, tým je v ďalších rovnakých podmienkach mnohostrannejší, diferencovanejší. Jednota, ktorá sa ešte len začína diferencovať, je nerozvinutá.

V posledných rokoch v sovietskej filozofii pokračuje proces diferenciacie vedeckých disciplín. V redakčnom článku Pravdy z 19. septembra 1975 pod názvom *Velká povinnost sovietskych filozofov* sa tento jav hodnotí ako nepochybne kladný.

V oblasti dialektického materializmu sa úspešne rozvíjali výskumy filozofických problémov prírodných vied, stále výraznejšie sa črtali smery výskumu metodológie a logiky vedy. Z historického materializmu ako relatívne samostatnej disciplíny sa vyčlenili teória vedeckého komunizmu a konkrétne špeciálne výskumy, čo bolo sprevádzané diskusiami o predmete, špecifike, mieste týchto disciplín, o ich vzájomných vzťahoch. Diskusie priniesli nepochybne pozitívne výsledky. Stále viac sa relatívne vyčleňovala etika, estetika a teória vedeckého ateizmu.

V procese diferenciacie sa však objavilo aj viac negatívnych momentov,

ako prílišný úbytok kádrov z oblasti všeobecných problémov historického materializmu do oblasti konkrétnych sociálnych výskumov, istá izolovanosť vedec-kých pracovníkov, ktorí pracujú v rôznych oblastiach, nedostatočné rozvinutie jednotlivých odvetví filozofickej vedy a i. Čoraz naliehavejšou sa javila úloha uskutočniť syntézu, rozvíjať komplexné výskumy.

Zintenzívniť naliehavú syntézu filozofických výskumov diktujú nielen vnú-torné zákonitosti vývinu marxisticko-leninskej filozofie a konkrétnych vied, ale aj spoločenská prax, najmä prax budovania socializmu a komunizmu, tak ako *plánovitý* rozvoj spoločnosti nevyhnutne predpokladá celistvosť, všestrannosť, systémovosť plánov.

Spojivom celej marxisticko-leninskej filozofie je dialektický materializmus. V súčasnom období systém dialektického materializmu nepochybne zahrnuje materialistickú dialektiku ako najvšeobecnejšiu teóriu vývinu, ako teóriu odrazu, ako gnozeológiu. Vo väčšine prípadov k vlastnému dialektickému materializmu patria metodológia a logika vedy, ako aj filozofické problémy prírodných vied. Možno predpokladať, že metodológia a logika vedy časom sa budú stále viac odčleňovať na relatívne samostatnú disciplínu. Pokiaľ ide o filozofické problémy prírodných vied, podľa nášho názoru sú „hraničnými“ odvetviami. Filozofické problémy prírodných vied tvoria styčnú oblasť medzi dialektickým materia-lizmom a vedami o prírode a filozofické problémy spoločenských vied styčnú oblasť medzi dialektickým a historickým materializmom z jednej strany a kon-krétnymi spoločenskými vedami z druhej strany.

Sovietska filozofia dosiahla za posledné roky nemalé úspechy v oblasti dialektického materializmu. Vydali sa práce venované výkladu dialektického materializmu ako systému, jeho zákonov a kategórií, spôsobu prechodu od abstraktného ku konkrétnemu, vzájomnému vzťahu historického a logického spôsobu výskumu a interpretácie, objasneniu dialektiky ako logiky, spojeniu odrazu a praxe atď. Sovietski bádatelia venovali prenikavú pozornosť jednotli-vým kategóriám materialistickej dialektiky: kategórii „dialektického protireče-nia“, kategórii „časť-celok“, „vec, vlastnosť, vzťah“, kategórii „determinizmu“ a i. V prácach sovietskych filozofov zaujímalo významné miesto vysvetlenie leninskej tézy o jednote dialektiky, logiky a teórie poznania.

Hlavnou úlohou, ktorá stojí pred sovietskymi filozofmi v oblasti dialek-tického materializmu, ako upozornil redakčný článok *Velká povinnost sovetských filozofov* v Pravde, zostáva ďalšie rozpracovanie teórie materialistickej dialek-tiky ako celistvej teórie v jednote jej svetonázorovej a ideologickej funkcie, vytvorenie základných zovšeobecňujúcich prác z teórie materialistickej dialek-tiky spolu so systemizáciou výsledkov, ktoré dosiahli sovietski filozofi a filozofi-marxisti iných krajín pri štúdiu leninskej teórie odrazu.

Nepochybne sú výsledky sovietskych vedcov pri štúdiu filozofických otázok prírodných vied. Vysoké spoločenské ohodnotenie dostala séria kolektívnych prác *Dialektický materializmus a súčasná prírodoveda*. Výskum filozoficko-me-todologických problémov prírodných vied, ktorý sa uskutočňuje veľmi odborne spolu s prírodovedcami, bude pokračovať. Prednostná pozornosť sa bude venovať filozoficko-metodologickým otázkam ekológie, kybernetike, fyzike elementárnych

časťíc, astronómii, biológii, t. j. rozpracovanosti metodológie, čo tvorí „body vzostupu“ súčasnej prírodovedy.

Rozvoj takýchto výskumov má vplyv tak na prírodné vedy, ako aj na materialistickú dialektiku, na jej kategoriálny aparát: prehľbuje sa chápanie kategórií materialistickej dialektiky, napr. determinizmu a i.

V článku *Velká povinnost sovietskych filozofov*, publikovanom v Pravde v predvečer XXV. zjazdu KSSZ, sa hovorí: „Problémy marxisticko-leninskej sociálno-filozofickej teórie, historického materializmu, nadobúdajú mimoriadnu aktuálnosť.“ Historický materializmus zostáva naďalej svetonázorovým a metodologickým základom disciplín, ktoré sa z neho vyčlenili: teória vedeckého komunizmu, konkrétnych spoločenských výskumov, etiky, estetiky, teórie vedeckého ateizmu.

Veľké sociálne prevraty, ktoré sa uskutočňujú v našej dobe, možno chápať len na báze historického materializmu.

Sovietski filozofi vykonali nemalú prácu pri štúdiu najdôležitejších problémov súčasného spoločenského vývinu. Naša strana sa však neuspokojuje s dosiahnutými výsledkami, ale poukazuje na nedostatky a zameriava sa na riešenie nových úloh.

V podmienkach rozvinutej socialistickej spoločnosti je potrebné stále celistvejšie skúmať východiskové tézy a kategórie historického materializmu. Osobitne aktuálny je ďalší rozvoj teórie spoločensko-ekonomickej formácie. Kvalitatívne svojrázny charakter komunistickej spoločensko-ekonomickej formácie v porovnaní so všetkými predchádzajúcimi spoločensko-ekonomickými formáciami, svojrázne črty štátneho monopolistického kapitalizmu, procesy prechodu k novým spoločenským vzťahom predtým zaostalých národov Ázie a Afriky a iné okolnosti vyvolávajú potrebu nielen ďalej skúmať vzájomný vzťah ekonomiky a politiky, základne a nadstavby, spoločenského bytia a spoločenského vedomia, ale aj rozpracovať *celistvú* teóriu spoločensko-ekonomickej formácie. Potrebu takého rozpracovania veľmi názorne demonštrovala diskusia o „aziatskom spôsobe výroby“. Priebeh diskusie napokon dospel k takým všeobecným otázkam, ako je otázka o periodizácii historického procesu, o progresívnom vývine v histórii ľudstva, o vzťahu všeobecného a zvláštneho v historickom procese, o zákonitostiach prechodu z jednej formácie do druhej, o typoch spoločenských vzťahov, o úlohe materiálnej výroby v rôznych formáciách, o vzťahu ekonomiky a politiky, o vzájomnom pôsobení ekonomiky a spoločenského vedomia v rôznych formáciách a i. V niektorých publikáciách sa objavili nepravdivé tézy. Napríklad záver, že Marxova téza o určujúcej úlohe spôsobe výroby, ekonomických vzťahov v živote spoločnosti, platí len pre niektoré epochy života spoločnosti, alebo pokusy zveličiť úlohu subjektívneho faktoru v niektorých obdobiach spoločenského vývinu, pokusy spochybniť zákonitosť historického procesu, zákonitosť prechodu z jednej formácie do druhej atď. Verejnosť podrobila tieto chyby kritike.

Vedci v tejto oblasti musia rozvíjať východiskové tézy a kategórie historického materializmu, v plnej miere brať do úvahy nové javy vo vývine spoločnosti.

Takéto výskumy predpokladajú opierať sa o celé ideové bohatstvo, obsiahnuté v prácach zakladateľov marxizmu-leninizmu, prihliadať na súčasnú úroveň

konkrétnych vied o spoločnosti, hlboko podloženú kritiku metodologicky pochybných koncepcií, dôslednú vedeckú a ideologickú kritiku buržoázných a revizionistických koncepcií o spoločnosti. To je možné len v úzkej spolupráci filozofov a ekonómov, historikov, právnikov, sociológov, ako aj predstaviteľov iných konkrétnych spoločenských vied.

„Strana sa zameriava — hovorí sa v článku *Velká povinnost sovietskych filozofov* — na prípravu koncepčných prác, rozvíjajúcich historický materializmus ako sociologickú teóriu aj ako spoločensko-filozofické poznanie. Dôležité je v spolupráci s inými spoločenskými vedami vytvoriť komplexnú zovšeobecňujúcu prácu o marxistickej teórii historického procesu.”

Táto problematika bezprostredne súvisí s metodologickými problémami spoločenských vied. V posledných rokoch možno pozorovať isté zaostávanie štúdia dialektiky spoločenských procesov, metodologických problémov spoločenského poznania a relatívne nízku úroveň mnohých výskumov. Chýba systematická kolektívna práca filozofov a vedcov konkrétnych spoločenských vied. V článku *Velká povinnost sovietskych filozofov* kladie sa vysoko aktuálna a zložitá úloha: filozofi sociálneho profilu majú vytvoriť spolu s vedcami iných humanitných odborov celé odvetvie výskumov metodologických otázok v spoločenských vedách.

Predovšetkým tieto výskumy sa vyzdvihujú na popredné miesto v rozvoji sovietskej filozofie. Majú zjednotiť úsilie predstaviteľov rôznych spoločenských vied.

Ďalšie dôkladnejšie štúdium dialektiky sociálnych procesov umožní hlbšie rozpracovať kategoriálny aparát dialektického a historického materializmu, bude napomáhať pokrok konkrétnych spoločenských vied.

Jedným zo základných smerov práce sovietskych filozofov je štúdium dialektiky rozvoja svetovej socialistickej sústavy. Výnimočne dôležité je filozofické štúdium prehlbovania všeobecnej krízy kapitalizmu, triedneho boja a sociálnej revolúcie v súčasných podmienkach vedeckotechnickej revolúcie, jej sociálnych dôsledkov, jej vplyvu na triedne antagonizmy, na vzťahy proletariátu a jeho spojencov a pod.

L. I. Brežnev v *Správe o činnosti ÚV KSSZ na XXV. zjazde* povedal: „Najdôležitejší v našej politike voči kapitalistickým štátom bol a zostáva boj za uplatnenie zásad mierového spolužitia, za trvalý mier, za zmiernenie a v budúcnosti aj odstránenie nebezpečenstva vzniku novej svetovej vojny. Môžeme konštatovať, že v posledných piatich rokoch sa v tomto smere podarilo dosiahnuť výrazný pokrok.”

Sovietska filozofia prispela a donesie ešte svoj prínos do tohto šlachetného diela. Úloha sovietskej filozofie je sústavne a dôkladne rozvíjať marxisticko-leninskú filozofiu mieru. K najdôležitejším aspektom tejto práce patrí analýza triedneho, národnooslobodzovacieho boja v podmienkach mierového spolunažívania a rovnoprávnej spolupráce medzi štátmi s odlišným spoločensko-štátnym zriadením, vzájomné vzťahy v podmienkach mierovej koexistencie sfér triedneho národnooslobodzovacieho boja v rôznych jeho formách, prejavoch, i sférach medzinárodných vzťahov, komplexné štúdium problému mieru z rôznych stránok — vojenskej, ekonomickej, politickej stránky i z filozofického aspektu.

Veľký význam má všestranné štúdium sociálno-filozofických problémov rozvinutej socialistickej spoločnosti, ktoré majú bezprostredný dosah pre prax budovania socializmu a komunizmu.

Medzi nimi sú také problémy ako objasnenie priebehu a následkov vedecko-technickej revolúcie v podmienkach socializmu, štúdium procesu spojenia úspechov VTR s prednosťami socializmu, detailné a všestranné zdôvodnenie prevahy komunistickej formácie nad kapitalistickou. Štúdium VTR, jej podstaty a následkov vedie k ďalšej konkretizácii kategórií historického materializmu.

Sovietski filozofi skúmajú — a v tejto práci KSSZ odporúča pokračovať a rozvíjať ju — filozofické aspekty sociálnej štruktúry rozvinutej socialistickej spoločnosti.

V procese výstavby socializmu sa sformoval nový spôsob života ľudí, kvalitatívne odlišný než za kapitalizmu. Objasnenie tohto javu je dôležité ideologicky i prakticky. Dôležité je na demonštráciu jeho kvalitatívnych predností v porovnaní s kapitalistickým spôsobom života i na posúdenie jeho špecifiky v plánoch spoločenského rozvoja. Predovšetkým treba osvetliť základ socialistického spôsobu života — socialistickú prácu a také jej charakteristické črty, ako sú demokratizmus a internacionalizmus.

Predpokladá sa, že tieto problémy budú komplexne rozpracúvať predstavitelia rôznych vied a pracovníci z praxe.

Ťažko doceniť význam skúmania filozofických problémov osobnosti v súčasnej spoločnosti. Za posledné roky sa zvýšil záujem filozofov v Sovietskom zväze o tieto otázky. Úspechy sú očividné, no vyskytli sa aj nedostatky.

Strana orientuje sovietskych vedcov, ktorí pracujú v oblasti filozofických problémov osobnosti, aby zvýšili metodologickú úroveň výskumov. Osobitná pozornosť — ako sa to jasne prejavilo v práci XXV. zjazdu KSSZ — sa venuje komplexnému, všestrannému skúmaniu osobnosti v podmienkach vyspelého socializmu.

Výskum reálneho vplyvu VTR v rozvinutom socializme má veľký vplyv na rozvoj, štúdium, výchovu, vzdelanie osobnosti, presné vysvetlenie reálnych možností uvedomelého a cieľavedomého pôsobenia na tento proces.

Pred sovietskymi vedcami, teda aj pred filozofmi stojí úloha vytvoriť ucelenú teóriu vývinu osobnosti s cieľom uskutočniť jednotné, prísne vedecké, vo všetkých článkoch zámenné a uvedomelé vyučovanie, vzdelávanie a výchovu ľudí socialistickej spoločnosti v súlade s komunistickým ideálom.

V boji komunistických ideálov s ideálmi „konzumnej“ spoločnosti hrá dôležitú úlohu štúdium duchovnej tvorby a jej vzťah k materiálnej výrobe.

Osobitne treba vyčleniť výskum filozofických otázok o proletárskom internacionalizme a národnostných vzťahoch.

V oblasti estetiky strana prikladá veľký význam štúdiu úlohy estetickej výchovy v slobodnom a všestrannom vývine osobnosti, úlohe umenia v podmienkach VTR, estetickým problémom socialistického realizmu, rozpracovanosti kategórií estetiky, ideovému boju s buržoáznou estetikou.

Jednu z hlavných podmienok prechodu ku komunizmu — formovanie nového človeka — nemožno dosiahnuť bez výchovy ku komunistickej morálke. Dosiah-

nuté úspechy v oblasti komunistickej etiky nie sú také veľké, aby bolo možné vytvoriť úplne efektívnu celistvú organizáciu mravnej výchovy všetkého obyvateľstva krajiny, najmä mládeže.

Jednotná organizácia morálnej výchovy predpokladá rozpracovanie teoretických základov etiky, najmä teoretických základov komunistickej morálky a realizáciu organického spojenia teoretických prác s praxou komunistickej výchovy, všestrannosť, systémovosť, celistvosť, cielavedomosť riešenia všetkých týchto otázok.

Rozvoj marxistickej etiky sa uskutočňoval a bude uskutočňovať v jednote s kritikou buržoáznych a revizionistických etických koncepcií. Etika a ideológia — to je najpodstatnejšia časť práce sovietskych etikov.

Štúdie v oblasti vedeckého ateizmu sú komplexné. Sovietski filozofi zamýšľajú širšie a hlbšie rozvinúť komplexné výskumy, spojiť úsilia predstaviteľov prírodných a spoločenských vied.

Hlavnou úlohou je výchova k vedeckému svetonázoru v podmienkach rozvinutého socializmu a prechodu ku komunizmu, ako aj otázky spojené s existenciou náboženstva a cirkvi v súčasných podmienkach a kritika rôznych súčasných teologických a nábožensko-filozofických smerov.

Hovoriac o najdôležitejších úlohách sovietskej filozofie, nemožno nespomenúť úlohy v historicko-filozofickej oblasti. Úloha histórie vlastnej vedy je u filozofov podstatnejšia než u vedcov väčšiny iných vied. V oblasti dejín filozofie sovietski vedci pripravili kolektívne práce a vydali veľký počet monografií. V najbližšej budúcnosti sa ukončí vydanie kolektívnych mnohohzvážkových prác *Dejiny filozofie národov ZSSR* a *Dejiny dialektiky*. Pripravuje sa vydanie mnohohzvážkovej práce o výskume histórie marxisticko-leninskej filozofie.

Príprava a vydanie uvedených prác, pravda, neznamená ukončenie skúmania v týchto oblastiach. V Sovietskom zväze vydali pred niekoľkými rokmi mnohohzvážkovú prácu *Dejiny filozofie*. Teraz Ústav filozofie AV ZSSR plánuje nové vydanie *Dejín filozofie*, v ktorom by sa zovšeobecnil výsledky týchto výskumov.

Prvoradou úlohou je ďalšie štúdium histórie marxisticko-leninskej filozofie. Toto štúdium je podstatné tak pre hlbšie riešenie súčasných filozofických problémov, ako aj pre úspešné vedenie ideologického boja s odporcami marxizmu-leninizmu. Ideový boj okolo myšlienkového dedičstva klasikov marxizmu-leninizmu prebieha permanentne, ostro, nezmieriteľne a zahrnuje kľúčové otázky súčasnosti: pokusy našich nepriateľov komolíť marxizmus-leninizmus si vyžaduje presvedčivý a vedecky zdôvodnený odpor.

Štúdium histórie marxisticko-leninskej filozofie zahrnuje aj analýzu procesu vývinu marxisticko-leninskej filozofie v ZSSR, v iných krajinách socialistickej družby a v ostatných krajinách sveta.

Črtá sa uskutočnenie kritickej analýzy tendencií vývinu buržoáznej filozofie v súčasnosti.

Celý súbor úloh v oblasti historicko-filozofickej vedy si vyžaduje analýzu metodológie historicko-filozofického skúmania. Strana zameriava sovietskych filozofov na také riešenie problémov filozofickej vedy, ktoré by sa realizovalo v svetle ostrého, nezmieriteľného ideového boja, je „conditio sine qua non“ našej

doby. „V boji dvoch svetonázorov — zdôraznil L. I. Brežnev na XXV. zjazde KSSZ — nemôže byť miesto pre neutralizmus a kompromisy. Nevyhnutná je vysoká politická bdelosť, aktívna, operatívna a presvedčivá propagandistická práca a včasný odpor proti nepriateľským ideologickým diverziám.“

Ďalšie zintenzívnenie zdôvodnenej kritiky buržoázných a revizionistických koncepcií, boj s antikomunizmom a antisovietizmom — to je úloha, ktorú sovietski filozofi musia sústavne riešiť. Je podstatné včas odhaľovať a kritizovať nové interpretácie, falzifikácie marxisticko-leninských myšlienok, nové spôsoby maskovania marxizmom, nové odrody idealizmu a metafyziky, najnovšie modifikácie antikomunizmu a antisovietizmu.

Osobitne aktuálny je boj proti maoistickým rozvratníkom, ktorý vstúpil teraz do nového štádia: „Teraz už nestačí povedať, že maoistická ideológia a politika sú nezlučiteľné s marxisticko-leninským učením. Maoistická ideológia a politika sú totiž marxisticko-leninskému učeniu priamo nepriateľské.“ (1)

Požiadavka zvýšiť efektívnosť a zlepšiť kvalitu preniká všetky sféry činnosti sovietskych ľudí, teda aj sovietskych filozofov.

Prestavba metód a organizácie práce vedcov v súlade s rezolúciami XXV. zjazdu KSSZ znamená najmä zvýšenie zodpovednosti za kvalitu výskumov, zväčšenie podielu základných výskumov, komplexné, všestranné riešenie problémov, zlepšenie štúdia reálnych spoločenských procesov, stále hlbšie preniknutie do tvorivého laboratória klasikov marxizmu-leninizmu, stále plnšie ovládnutie ich dedičstva, no nielen ovládnutie, ale aj rozmnoženie.

V našej strane, ako sa konštatovalo v Správe generálneho tajomníka ÚV KSSZ L. I. Brežneva a vo vystúpeniach iných delegátov XXV. zjazdu, sa vytvorila atmosféra družnej tvorivej práce, atmosféra dôvery, úcty a súčasne vysokej náročnosti na pracovné, morálne a ideovopolitické vlastnosti členov strany. Táto atmosféra je nevyhnutnou podmienkou úspešnej, družnej, tvorivej činnosti aj sovietskych filozofov.

LITERATÚRA

1. BREŽNEV, L. I.: Správa ÚV KSSZ a ďalšie úlohy strany vo vnútornej a zahraničnej politike. Pravda z 25. 2. 1976.
2. Veľká povinnosť sovietskych filozofov. Moskovská Pravda z 19. sept. 1975.

XXV СЪЕЗД КПСС И ЗАДАЧИ СОВЕТСКОЙ ФИЛОСОФИИ

В. А. В а з ю л и н

Автор статьи, исходя из документов XXV съезда КПСС и других партийных постановлений, объясняет задачи советской философии в связи с особенностями предстоящей пятилетки в жизни Советского Союза, в связи с более длительной перспективой развития, а также в связи с особенностями современной международной ситуации.

В статье отмечается, что стремления советских философов сосредоточиваются на комплексном, целостном, систематическом и всестороннем решении вопросов, на реализации тесного и прочного сотрудничества между представителями разных философских дисциплин, между

философами и представителями естественнонаучных и конкретных общественных наук, а также между работниками практической сферы.

Новые условия вызывают необходимость более глубокого уяснения специфики философии как особой формы общественного сознания, ее активного воздействия на другие формы общественного сознания и на экономический базис. Вместе с тем возникает необходимость более глубокого понимания совокупности взаимосвязей, взаимодействия философии с другими общественными явлениями, процессами, сферами, особенно с экономикой и политикой. Усиленное внимание уделяется созданию фундаментальных, обобщающих работ и одновременно анализу реальных общественных процессов.

Автор характеризует основные задачи советской философии в области диалектического материализма, исторического материализма, философских проблем естествознания, философских проблем общественных наук, изучения диалектики общественных процессов в области эстетики, этики, теории научного атеизма, в области борьбы с буржуазными и ревизионистскими концепциями, с антикоммунизмом и антисоветизмом.

В статье констатируется, что дружественная, творческая атмосфера доверия и высокой требовательности, которая царит в КПСС, создает благоприятные условия для того, чтобы советские философы выполнили задачи, поставленные перед ними КПСС.

DER XXV. PARTEITAG DER KPdSU UND DIE AUFGABEN DER SOWJETISCHEN PHILOSOPHIE

V. A. Vaziulin

Der Verfasser dieses Artikels erläutert aufgrund der Dokumente des XXV. Parteitages der KPdSU und anderer Parteibeschlüsse die Aufgaben der sowjetischen Philosophie im Zusammenhang mit allen Besonderheiten des kommenden Fünfjahresplanes im Leben der Sowjetunion, im Zusammenhang mit einer längeren Perspektive der Entwicklung und auch im Zusammenhang mit den Besonderheiten der gegenwärtigen internationalen Lage.

Im Artikel wird festgestellt, dass die Bemühungen der sowjetischen Philosophen auf eine komplexe, einheitliche, systematische, allgemeine Lösung der Fragen konzentriert sind, auf die Verwirklichung einer engen und beständigen Zusammenarbeit zwischen Vertretern verschiedener philosophischer Disziplinen, zwischen Philosophen und Vertretern naturwissenschaftlicher und konkret gesellschaftlicher Wissenschaften, wie auch zwischen denen, die in der Praxis tätig sind.

Neue Bedingungen rufen das Bedürfnis hervor, die Eigentümlichkeit der Philosophie als einer besonderen Form des gesellschaftlichen Bewusstseins tiefer in Betracht zu ziehen, ihr aktives Einwirken auf andere Formen des gesellschaftlichen Bewusstseins und auf die ökonomische Basis. Damit entsteht zugleich das Bedürfnis die Gesamtheit der wechselseitigen Verbindungen, der wechselseitigen Wirkung der Philosophie und anderer gesellschaftlicher Erscheinungen, Prozesse, Gebite, insbesondere der Oekonomie und Politik, tiefer in Betracht zu ziehen. Ein bedeutend erhöhtes Augenmerk wird auf grundlegende, verallgemeinernde Arbeiten gerichtet und zugleich auf die Untersuchung realer gesellschaftlicher Prozesse.

Der Verfasser charakterisiert die grundlegenden Aufgaben der sowjetischen Philosophie auf dem Gebiet des dialektischen Materialismus, historischen Materialismus, der philosophischen Probleme der Naturwissenschaften, der Gesellschaftswissenschaften, des Studiums der Dialektik

gesellschaftlicher Prozesse auf dem Gebiet der Ästhetik, Ethik, der Theorie des wissenschaftlichen Atheismus, auf dem Gebiet des Kampfes mit bürgerlichen und revisionistischen Konzeptionen, mit Antikommunismus und Antisowjetismus.

Im Artikel wird festgestellt, dass die in der KPdSU herrschende freundschaftliche, schöpferische Atmosphäre positive Bedingungen schafft, damit sowjetische Philosophen jene Aufgaben erfüllen, vor die sie die KPdSU gestellt hat.